

BIULETYN

KOŁA MIŁOŚNIKÓW DZIEJÓW GRUDZIĄDZA
KLUB „CENTRUM” SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

Elżbieta
Miłkowska

Rok XXI: 2023

Grudziądz, dnia 10.05.2023 r.

Nr 16 (776)

1320. spotkanie

Elżbieta Miłkowska

Z kart historii Dusocina

Rys historyczny wsi Dusocin

Historia Dusocina sięga końca XIII wieku, czyli czasów średniowiecza. Błaski i cienie tej miejscowości są nieodłącznie związane z historią narodu. Rozbicie dzielnicowe Polski doprowadziło do tego, że ziemia grudziądzka dostała się pod panowanie Zakonu Krzyżackiego i rozpoczęła się wielowiekowa postępująca germanizacja.

W 1226 r. nad Wisłą poniżej Torunia stanął na czele zastępów Krzyżaków późniejszy zdobywca Prus i pierwszy mistrz krajowy Herman Balk, który ziemię подарowaną przez księcia Konrada Mazowieckiego oddał w ręce Zakonu Krzyżackiego. W 1230 r. rozpoczął podbój Prus, który zakończył pół roku później. Na tych terenach Krzyżacy utwierdzili silną władzę polityczną, zatroszczyli się o rozwój gospodarczy lokując swoje wsie i miasta na prawie chełmińskim. Taką właśnie wsią był najprawdopodobniej Dusocin.

Pierwsza wzmianka o miejscowości o nazwie Duschezin pojawiła się w dokumencie z 10 kwietnia 1285 r., wydanym przez Teodoryka Stango, możnego lennika biskupiego i rycerza, który podarował 200 włók na rzecz Cystersów z Gardei. W 1347 r. wieś nosiła nazwę Ubitz, później Uswitz, następnie Auswitz, aby uzyskać polską nazwę Dusocin w 1526 r., a w 1570 r. Duzencino. W 1796 r. zmieniła się nazwa wsi na Dossoczin, która zachowała się do 1903 r. W dniu 26 października 1903 r., dekretem króla Prus zmieniono nazwę wsi na Schöntal (piękna dolina), na wniosek większości niemieckiej zamieszkującej wieś. Po odzyskaniu niepodległości znowu przywrócono polską nazwę Dusocin.

W czasach krzyżackich miejscowość istniała jako wieś i folwark krzyżacki (wymieniony w dokumentach z 1434 r.) w komturstwie grudziądzkim. Po 1466 r. wieś należała administracyjnie do starostwa grudziądzkiego. W dniu 27 lipca 1526 r. sołectwo Dusocin należało do Pawła Łunawskiego, ówczesnego sołtysa. Król Zygmunt I Stary w 1526 r. odnowił przywilej sołtysowi wsi Dusocin i przekazał do wiadomości staroście grudziądzkiemu Janowi Sokołowskiemu. W związku z hoł-

dem na wierność królowej Polski i Szwecji – Anny Habsburżanki (Austriaczki), której ziemia grudziądzka została dana w posagu od męża, króla Zygmunta III Wazy 14 stycznia 1595 r. – w uroczystościach tych wziął udział soltys wsi Dusocin. W 1626 r. w Dusocinie było już tylko 8 gospodarstw. *„Po wojnach szwedzkich Dusocin był wyludniony, karczmy polikwidowane, folwarki puste, tylko leśny tam mieszkał na mycie zamkowym (zatrudniony przez Zamek). Bór był stary, stanowił część dochodów starostwa, zapewniał panującym budulec, opał i tereny łowieckie. W przywilejach dopuszczano się częściowe użytkowanie lasu wskazanym czynszownikom, a przed resztą strzeże się, pilnuje i ochrania”*. Jest to najstarsza informacja, mówiąca o znaczeniu lasów królewskich dla starostwa i ich nadzorze w rejonie wsi Dusocin.

Według opisu inwentarza starostwa z 1739 r. tak opisano bór w Dusocinie: *„Poczyna się od Węlcza, od północy, ciągnie się na milę do granicy rogozińskiej ku południowi; ze strony od wschodu leży przy granicy brandenburskiej; stoi za wsią pańską Dusocinem, graniczy; z drugiej strony leży ku Mokremu; graniczy z Białochówkiem, wsią JMP Borowskiego. W tym boru znajduje się drzewo na budynki i na opał godzące się, ale ten bór jest bardzo rzadki”*. Konieczność prowadzenia nadzoru nad znacznymi arealami lasów zmuszała starostów do zatrudniania leśniczych (leśnych) w formie kontraktu. Oto treść „kontraktu leśnego dusockiego” z 1739 r.: *„Dają ten kontrakt Szymanowi Brzeszkowskiemu, leśnemu w dusockim lesie mieszkającemu, który się podejmuje pod karą i utratą wszystkiego szczerze, wiernie i należyście pilnować lasu, we dnie i w nocy dlatego, że w drogi dalekie nie jeździ, chyba czasem tylko i to pobliskiu; przykazuje mu się, aby nikomu drzewa, gałęzi ani też chrustu bez kwita nie dawał; doglądać powinien ile możliwości”*. Zachowały się również informacje o historycznym (wielowiekowym) miejscu położenia leśniczówki w Dusocinie, np.: *„W 1786 roku spaliła się leśniczówka z winy leśnego przy gotowaniu i bieleniu płótna lnianego. Mieszkanie leśnego na końcu wsi przy drodze do Gardei zostało w latach 1793/94 na nowo zbudowane. Ówczesny leśny nazywał się Claus Schulz i umarł w 1798. W tym samym roku przyszedł o nazwisku Prescher, a później Fleischman. Za moich czasów był Hake, zmarł w 1777, z kolei Christian Kant, który umarł w 1782. Leśniczówka ta spłonęła w kwietniu 1808 roku razem z zabudowaniami Wolfeila, a ogień przeniósł się z leśniczówki na to gospodarstwo. W jesieni 1809 roku został leśniczym Polak Rafael Rojewski. W 1814 został zbudowany budynek mieszkalny, a w 1816 przyszedł pruski leśniczy Goerke”*. Obecna leśniczówka w Dusocinie została zbudowana przez Niemców w 1896 r. Po wielu remontach funkcjonuje do obecnych czasów jako obiekt Lasów Państwowych Nadleśnictwa Jamy.

O rozwój wsi zatroszczył się ostatni starosta grudziądzki hrabia August Stanisław Goltz (1760-1772). W 1768 r. przekazał cegłę na budowę polskiej szkoły w Dusocinie, dbał o zagospodarowanie ziemi, odnowił i rozwinął działalność usługową. Po drugim rozbiorze Polski, aż do 1920 r. Dusocin był pod zaborami. Wieś znalazła się pod zmiennymi wpływami przechodzących wojsk zwycięzców i zwyciężonych. Byli nimi w XVII, XVIII i XIX w. Szwedzi, Francuzi, Prusacy, Saksończycy i Rosjanie. W XIX w. wieś nie doczekała się żadnych przywilejów, poza powszechnym procesem uwłaszczeniowym ludności chłopskiej, który zakończył się 21 listopada 1839 r. W 1861 r. w Dusocinie mieszkało już 117 rodzin, w tym 511

osób było ewangelikami, 54 osoby były katolikami, 8 osób – Żydami, a 5 osób – menonitami. Nową drogę przez Dusocin, która obecnie jest DK nr 55, zbudowano ok. 1868 r. Ferdynand Wilhelm Kornblau, nowy właściciel majątku po Carlu Riedigerze w celu jej budowy oddał na rzecz powiatu grudziądzkiego 5 mórg i 28 prętów, a otrzymał ze starej drogi 2 morgi, 17 prętów i 32 talary.

W dniu 1 grudnia 1905 r. odbył się pierwszy spis mieszkańców, wieś liczyła wówczas 484 osoby. We wrześniu 1922 r. w Dusocinie zamieszkiwało już tylko 33 procent ludności niemieckiej, a przed wybuchem drugiej wojny światowej 25 procent. Warstwą uprzywilejowaną była jednak ludność niemiecka, posiadająca w 1939 r. ponad 65 procent jakościowo dobrej ziemi. Dusocin w czasie pierwszej wojny światowej leżał w strefie przyfrontowej na terenie Prus. Po jej wybuchu, w dniu 1 sierpnia 1914 r., zaciągnięto do wojska 38 mieszkańców, na wojnie zginęło 11 z nich.

Na mocy Traktatu Wersalskiego Polsce przyznano m.in. część ziem od zabójcy pruskiego, w skład których wchodziła także przygraniczna gromada Dusocin. Od 20 grudnia 1920 r. mieszkańcy wsi pochodzenia niemieckiego zaczęli opuszczać te tereny i emigrować do Niemiec, ale część ich pozostała przyjmując polskie obywatelstwo lub niekiedy spolszczając swoje nazwisko.

We wsi w okresie międzywojennym dalej funkcjonowała szkoła polska, w której nauczano w języku polskim i niemieckim. Tutaj znajdowała się placówka Straży Celnej, później Straży Granicznej. Działała także Kasa Oszczędnościowo - Pożyczkowa, która obsługiwała Niemców i Polaków. Utworzono Towarzystwo Młodzieży „Sefir” oraz Bibliotekę Towarzystwa Czytelni Ludowych, Towarzystwo Polskich Wojaków, Towarzystwo Pszczelarzy, a od 1924 r. funkcjonowała Ochotnicza Straż Pożarna.

W dniu 1 września 1939 r. armia niemiecka wkroczyła do wsi o godzinie 7:30, rozpoczęła się druga wojna światowa. Niemiecka policja polityczna zaczęła aresztować Polaków z Dusocina i z okolicznych wsi, którzy ginęli bez wyroku. Wielu Polaków pobito i wysiedlono z całymi rodzinami. Tylko trzy uniknęły losu pozostałych. Wysiedleni mieszkańcy pracowali przymusowo na ziemiach Rzeszy Niemieckiej. Dla zatarcia wszelkich śladów polskości zamknięto szkołę i spalono księgozbiór biblioteki, ludzi szykanowano, zakazano mówienia w języku polskim, podsłuchiowano pod oknami i zmuszano do zapisywania się na niemiecką listę narodową.

Wyzwolenie Dusocina przez armię radziecką nastąpiło w marcu 1945 r. Niemcy bronili się w twierdzy Grudziądz aż do 6 marca. Przez 6 tygodni Dusocin był gromadą przyfrontową. Nakazano ewakuację ze wsi ludności niemieckiej, która z trudem przepłynęła się przez Wisłę. Polacy, wykorzystując zamieszanie wojenne, powracali do swoich domów. Życie po wyzwoleniu zaczynało się normalizować. Zaraz po przejściu frontu wyzwolenia, 13 kwietnia 1945 r., ponownie otwarto szkołę.

W latach 1955-1959 wieś była siedzibą gromady Dusocin, wcześniej należała do gromady Świerkocin. W latach 1975-1998 administracyjnie wieś należała do województwa toruńskiego, a od 31 grudnia 1998r. do województwa kujawsko-pomorskiego. W 1960 r. w Dusocinie zamieszkiwało 368 dorosłych mieszkańców. W latach 60. społeczeństwo Dusocina składało się, oprócz rodowitych mieszkańców wsi, z ludności napływowej z całej Polski (Kurpie, Podlasianie, Pomorzanie, Kujawiacy, Mazowszanie). Wieś w latach 70. zamieszkiwały 484 osoby, do szkoły uczęszczało od 120 do 150 uczniów. Dziś Dusocin jest miejscowością rozwijającą się, bogatą w urodzajne gleby, sady i lasy. Można tam znaleźć pozostałości chałup w typie budownictwa olęderskiego oraz XIX-wieczne zabudowy ziemiańskie i związane z gospodarką leśną.

Siedem wieków istnienia Dusocin obchodził uroczystość 20 lipca 1985 r., z inicjatywy byłego kierownika szkoły Leona Rybarczyka. Mieszkańcy obecnie wzmacniają tożsamość kulturową, integrują się wokół działań na rzecz miejscowości i środowiska, kultywują przeszłość i pamięć o sławnych ludziach.

W Dusocinie w 1850 r. urodził się Ludwik Rydygier, światowej sławy chirurg, profesor i wychowawca wielu pokoleń lekarzy, generał Wojska Polskiego w tworzącej się II Rzeczpospolitej.

Dnia 7 czerwca 1920 r. w Dusocinie urodził się Norbert Gosieniecki, polski kleryk katolicki, Sługa Boży Kościoła katolickiego, który 30 grudnia 1940 r. zmarł męczeńską śmiercią w niemieckim obozie koncentracyjnym w Mauthausen-Gusen. W roku 2003 rozpoczął się jego proces beatyfikacyjny.

Dumą mieszkańców wsi jest świeżo wyremontowana remizo-świetlica, prężnie działająca Ochotnicza Straż Pożarna z długoletnią historią oraz działające od stycznia 2023 r. Koło Gospodyń Wiejskich.

Wyznaczanie nowych kierunków rozwoju w przyszłości, wzmacnianie tożsamości kulturowej, aktywizacja poprzez programy edukacyjno - kulturalne, wzrost atrakcyjności życia w miejscu zamieszkania to główne priorytety władarzy wsi i jej mieszkańców.

Dzieje dusocińskiej szkoły

Historia szkoły w Dusocinie, to wieki wydarzeń, tradycji i nostalgicznych wspomnień, tworzonych dla ludzi i przez ludzi.

Pierwszą szkołę w Dusocinie zbudowano w 1768 r. na ówczesnych terenach polskich – przed rozbiorami. Cegłę na budowę przekazał starosta grudziądzki generał August Stanisław Golc, a budowniczym był tutejszy cieśla i murarz Jakob Drawanz. Miejscowa ludność pracowała przy stawianiu budynku szkolnego. W kronikach nie odnotowano, gdzie była zlokalizowana szkoła, najprawdopodobniej w miejscu najstarszego obiektu szkolnego, odrestaurowanego w 2019 roku. Pierwszym nauczycielem był Niemiec o nazwisku Mylo, następni też byli Niemcami i urzędowali krótko. W 1776 r. objął posadę nauczyciela Johann Christoph Günter, z pochodzenia Ślązak, z zawodu stolarz, który urzędował do 1824 r. Za pracę

w szkole otrzymywał 60 talarów rocznie, miał prawo jako rzemieślnik zarabiać dodatkowo pobierając wynagrodzenie z pruskiej kasy królewskiej. W 1824 r. po zniesieniu pańszczyzny szkole przydzielono 4 morgi pruskie ziemi na ogród i sad. Nauczyciel miał prawo do bezpłatnej paszy dla krowy. W połowie XIX w. nauczyciel otrzymywał z kasy komunalnej 12 złotych reńskich (srebrna moneta austriacka równa pół talara). Dopiero ósmy nauczyciel August Chrystoph Meyer, posiadał wykształcenie seminaryjne, znał dobrze język polski i niemiecki. W szkole urzędował 40 lat (1853-1893), wchodził w częste konflikty z miejscowym społeczeństwem. Oskarżony był o pobicie ucznia w przegranym procesie sądowym trwającym pięć lat. Zasądzono mu do zapłacenia karę w wysokości 200 złotych reńskich na rzecz poszkodowanego ucznia. W 1893 r. pracował w szkole Schenderlein (1893- 1902), władze pruskie przydzieliły mu drugiego nauczyciela niewykwalifikowanego, pozwoliły na odnowienie wnętrza budynku, wykonanie ogrodzenia i założenie sadu. Do końca I wojny światowej w szkole pracował Krüger, który odszedł po odzyskaniu niepodległości przez Polskę w 1920 r. Za jego urzędowania zmieniono nazwę wsi Dussoczin na Schöntal i włączono w 1905 r. miejscowość Leśniewo do obwodu szkolnego. W drugiej Rzeczypospolitej pierwszym nauczycielem polskim był Hipolit Elwertowski, Polak nie posiadający wykształcenia, pracował razem z Niemcem Karolem Romatzkim. Wówczas w szkole były dwie klasy, ewangelicka i katolicka. Między nauczycielami dochodziło do częstych sporów o pierwszeństwo kierowania szkołą i użytkowania przyległych nieruchomości.

Z dniem 1 lipca 1922 r. Kuratorium Okręgu Pomorskiego w Toruniu powierzyło kierownictwo szkoły Janowi Redlarskiemu, który miał ukończone Seminarium Nauczycielskie (uczył dzieci polskie), drugim nauczycielem był Niemiec uczący dzieci narodowości niemieckiej. W końcu roku szkolnego 1923/24 zlikwidowano klasę niemiecką i połączono ją z dziećmi polskimi, ucząc w języku polskim i niemieckim. Jan Redlarski otrzymał bezpłatny urlop i wyjechał w 1929 r. do pracy w Niemczech, wrócił ponownie do Dusocina w 1936 r. W tym czasie w szkole pracował jego brat i kilku po nim nauczycieli Polaków i Niemców. Dzieci niemieckie wycofano ze szkoły w 1932 r. i umieszczono w Grudziądzu. Dwa dni przed wybuchem II wojny światowej J. Redlarski opuścił Dusocin, obawiając się aresztowania. 1 września 1939 r. do Dusocina wkroczyły wojska niemieckie, zamknięto szkołę, spalono książki z biblioteki i podręczniki, dzieciom zakazano nauki w szkole i w domu.

Jan Redlarski powrócił do Dusocina 8 kwietnia 1945 r. i niezwłocznie 13 kwietnia 1945 r. uroczyście wznowiono funkcjonowanie szkoły. Budynek był całkowicie zdewastowany. Dzięki pomocy mieszkańców powoli urządzano klasy, a zamiast kredy używano kawalków gipsu z rozbitego popiersia pomnika Hitlera z pobliskiego majątku. Utworzono klasy I-IV, a uczniów rozdzielono w zależności od ich umiejętności i wiedzy. W następnych latach funkcjonowała już szkoła siedmio-klasowa, w której pracowało tylko dwóch nauczycieli. Szkoła była systematycznie doposażona w meble i pomoce dydaktyczne. Pierwszy komitet rodzicielski wybrano w kwietniu 1949 r. W roku szkolnym 1951-1952 władze oświatowe zarzą-

dzili egzamin końcowy w klasie VII z jęz. polskiego, matematyki i nauki o Polsce i świecie.

W 1954 r. nastąpiła zmiana na stanowisku kierowniczym szkoły, stanowisko to objął Leon Rybarczyk, posiadał wyższe wykształcenie pedagogiczne, piastował tę funkcję do 1989 r. W 1961/62 Sejm PRL wprowadził Ustawę o rozwoju oświaty i wychowania, która zakładała świeckość wychowania i 8-klasowe szkoły podstawowe. W 1964 r. oddano do użytku pawilon szkolny z salą gimnastyczną, w ramach ogólnopolskiego programu budowy tysiąclatek. Jan Redlarski zginął tragicznie w Grudziądzu w 1959 r.

W 1968 roku szkole nadano imię dr. Ludwika Rydygiera, po długich staraniach kierownika szkoły L. Rybarczyka, przy wsparciu dr. Stanisława Sokola z Akademii Medycznej w Gdańsku. W tym samym roku obchodzono 200-letnią rocznicę istnienia szkoły polskiej i odsłonięto tablicę pamiątkową poświęconą patronowi placówki.

W styczniu 1973 r., po przyłączeniu Dusocina do Gminy Rogóżno, tutejsza szkoła weszła w skład szkół podległych Zbiorczej Szkole Gminnej w Rogóżnie. Dusocin ponownie wrócił do gminy Grudziądz w styczniu 1973 r., z którą łączyła go ponad 700-letnia historia.

Uczniowie, rodzice i nauczyciele cieszyli się z oddanego w 1996 r. kolejnego nowego skrzydła pawilonu szkolnego wraz z segmentem socjalnym. Przestały wreszcie istnieć podwórkowe szalety z „serduszkami”, piece kaflowe i olejowane podłogi.

We wrześniu 1999 r. uroczystie obchodzono 230-lecie istnienia placówki polskiej i 30-lecie nadania jej imienia. Rok 2000 zapisał się w pamięci braci szkolnej jako 150-rocznica urodzin patrona szkoły i 80-lecie śmierci. W tym roku szkołę i miejsce urodzin patrona odwiedził wnuk Ludwika Rydygiera Antoni wraz z prawnikiem Ricardo z Kurytyby w Brazylii.

W październiku 2006 r. odsłonięto na frontonie szkoły tablicę pamiątkową z płaskorzeźbą patrona L. Rydygiera, w obecności władz województwa, powiatu, gminy i miejscowego środowiska.

Rok 2007 zapisał się szczególnie w pamięci mieszkańców gminy i miasta Grudziądza oraz uczniów szkoły w Dusocinie. Uchwałą Rady Gminy Grudziądz i Rady Miasta Grudziądza, nadano Ludwikowi Rydygierowi tytuł Honorowego Obywatela Miasta i Gminy Grudziądz. Z tej okazji Grudziądz i szkołę w Dusocinie odwiedził w październiku prawnik patrona Ricardo Ruediger wraz z małżonką z Brazylii. Od Dyrektora szkoły Elżbiety Miłkowskiej gość otrzymał symboliczną tarczę szkolną. Kolejny ważny jubileusz obchodziła szkoła w roku 2018. Było to 250 - lecie istnienia szkoły polskiej i 50-lecie nadania jej imienia. Z tej okazji ufundowano sztandar z wizerunkiem patrona.

Kurtykę nowych dziejów dusocińskiej placówki odsłania podjęta w 2020 r. Uchwała Rady gminy Grudziądz w sprawie zakończenia jej funkcjonowania w do-

tychczasowym statusie prawno-organizacyjnym i przekazanie Fundacji Rozwoju Edukacji Najmłodszych z siedzibą w Węgrowie, którą kieruje Cezary Grabowski. Placówka ma status szkoły publicznej, jest w niej duży potencjał, to jedna z najstarszych placówek w północnej części kraju i jedyna w Polsce nosząca imię dr. Ludwika Rydygiera.

Historia dworku w Dusocinie

Około kilometra w kierunku Kwidzyna, za zwartą zabudową wsi Dusocin, po prawej stronie drogi krajowej nr 55 jest usytuowany dworek, w którym 21 sierpnia 1850 r. urodził się Ludwik Rydygier, światowej sławy chirurg. Rodzice Ludwika – Karol Ferdynand Riediger i Elżbieta Köenig, kupili majątek o powierzchni 81,77 ha z dworkiem i inwentarzem, w dniu 18 marca 1844 r. od małżeństwa Jana i Krysstyny Schnitzekerów za sumę 3584 talary i srebrny grosz. Po sześciu latach zamieszkania urodził się ich trzeci syn – Ludwik. Po dziewięciu latach pobytu w Dusocinie (Dussoczinie) rodzice Ludwika podjęli decyzję o sprzedaży majątku, pomimo znacznego podwyższenia jego wartości. Sprzedaży dokonano 6 kwietnia 1853 r. Ferdynandowi Wilhelmowi i Juliannie Kornblumen na podstawie umowy sądowej, za 5 tys. talarów.

Według archiwalnej księgi wieczystej, w dniu 11 grudnia 1910 r. majątek nabył kolejny właściciel – Franz Kondziński. Następnie do tej księgi w 1915 r. został dopisany nowy właściciel Władysław Główka. Po jego śmierci majątek odziedziczył syn Edward, który był bezdzietny. Kolejnymi spadkobiercami były dwie córki rodzzeństwa Edwarda – jedna brata (nieżyjąca już Ewa Główka), druga siostry (Katarzyna Kowalska z Warszawy).

Na wniosek gminy Grudziądz, pozostały majątek w Dusocinie – miejsce urodzin sławnego prof. Ludwika Rydygiera, został wpisany w 1998 r. do rejestru zabytków pod nr A/637/1-3.

Na dewastację zabytkowego dworku patrzyło z żalem przez wiele lat miejscowe społeczeństwo oraz osoby, dla których historia i pamięć szły w parze z walką o ocalenie od zapomnienia. Starania o odkupienie pozostałości majątku w Dusocinie, trwały około 12 lat. W dniu 9 maja 2016 r., na zaproszenie dyrektora Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego (obecnie Zespół Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą) i wójta gminy Grudziądz, przybyli do Dusocina: przewodnicząca Komisji Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz zastępca dyrektora Departamentu Środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego i przewodnicząca Rady Gminy Grudziądz. Celem spotkania były rozmowy o ewentualnym zakupie historycznej posiadłości. Nieuporządkowane sprawy spadkowe rodziny Główka wydawały się być przeszkodą nie do pokonania. Dzięki przychylności władz gminy Grudziądz, po dwóch latach intensywnych starań, udało się unormować stan prawny nieruchomości, a następnie dokonać zakupu przez gminę. Potwierdzeniem zakupu siedliska i przekazaniem w formie darowizny na rzecz Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego były prawomocnie podjęte Uchwały Rady Gminy Grudziądz z dnia 27 października 2017 r.

i 22 listopada 2017 r. Wkrótce na mocy Uchwały Sejmiku Samorządowego Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 28 maja 2018 r. powstał Park Krajobrazowy „Góry Łosiowe”, w obręb którego wszedł Dusocin, wraz z posiadłością po Rydygierach.

Po zakończeniu trudnego okresu formalno-prawnego zaczęły krystalizować się perspektywy rewitalizacji dworku. Opracowano dokumentację projektową na inwestycję pod nazwą: „Modernizacja zagrody wiejskiej w Dusocinie na potrzeby ośrodka edukacji ekologicznej na terenie Parku Krajobrazowego Góry Łosiowe wraz z czynną ochroną przyrody na obszarze Natura 2000”, której realizację powierzono Zespołowi Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą. Wraz z początkiem prac odżył projekt z 2006 roku utworzenia turystycznego szlaku. Z inicjatywy PTTK w Grudziądzu i Nadleśnictwa Jamy, w 2018 r. został zaprojektowany pieszy, żółty szlak rydygierowski o długości blisko 13 km. Poprowadzony został od punktu widokowego nad Wisłą (na terenie Gór Łosiowych) do miejsca urodzenia Ludwika Rydygiera. Obecnie wyposażony jest w licznie wbudowane urządzenia turystyczne na całej długości trasy (miejsca postoju pojazdów, zadaszenia i ławki).

W 2023 r., pomimo licznych trudności wznowiono prace budowlane. W dworku, który zaprojektowano jako ośrodek edukacji ekologicznej znajdzie się także izba pamięci ze zgromadzonymi pamiątkami po Ludwiku Rydygierze. Jedno z pomieszczeń ma zostać zrekonstruowane w formie kuchni z połowy XIX wieku. Poddasze natomiast zostanie zaadaptowane na salę konferencyjną wraz z dwoma pokojami gościnnymi. Zachowane w swojej pierwotnej formie piwnice przeznaczone zostaną na pokazowe, tradycyjne magazyny żywności. Dziewięciohektarowy teren ma ubogacać, między innymi zagroda dla zwierząt gospodarskich i sad ze starymi odmianami drzew owocowych. Każde zasadzone w nim drzewo będzie miało swoją historię i patrona – osobę związaną z rewitalizacją majątku Rydygierów.

Integralną częścią projektu jest czynna ochrona, występujących na tym terenie zagrożonych wyginięciem kumaków nizinnych oraz salwinii pływającej (jedynej w Polsce dzikiej paproci wodnej). W celu zrealizowanie tego elementu projektu wykonano już liczne inwentaryzacje przyrodnicze na terenie całego Parku Krajobrazowego Góry Łosiowe. Zakończenie prac planowane jest przed końcem 2023 r.

Ważna dla samorządów inwestycja w niedalekiej przyszłości będzie cieszyć oczy mieszkańców gminy, województwa i środowiska medycznego.

W opracowaniu wykorzystano:

- A. Wolnikowski, „Inwentarz starostwa grudziądzkiego z roku 1739”, PTH Oddział w Grudziądzu, 1963.
- L. Rybarczyk, „Dusocin 1285-1985”, Dusocin 2001.
- L. Rybarczyk, „Historia Szkoły w Dusocinie”, 1992.
- E. Miłkowska, „Ludwik Rydygier. Patron szkoły w Dusocinie”, Pelplin, 2022.
- Opis wsi Dusocin (Duschotschin) z Kroniki niemieckiej szkolnej, napisanej przez tutejszego nauczyciela Jana Christoph'a Güntera, urzędującego w latach 1776-1824.

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisch, Janusz Hinz. Logo KMDG wykonał Grzegorz H. Rygielski.